

***Strategia Rozwoju Turystycznego Gmin
Boniewo, Brześć Kujawski,
Lubraniec, Osiećciny i Topólka***

2006 rok

1. Wprowadzenie

Celem nadrzędnym niniejszej Strategii jest rozwój funkcji turystycznej gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiećciny i Topólka. Temu celowi powinien być podporządkowany cały szereg działań. Wyznaczenie odpowiednich kierunków tych działań powinno doprowadzić nie tylko do aktywizacji jednostek rynku turystycznego, ale też dać impuls rozwojowy dla innych sektorów gospodarki (m.in. transportu, łączności, przemysłu, rolnictwa, działalności finansowej czy też ubezpieczeniowej). Wydatki ponoszone przez turystów wygenerują dodatkowy strumień pieniądza, który zasili lokalną gospodarkę, co przyniesie korzyści również dla branż kooperujących z branżą turystyczną. Pojawi się zatem szansa na tworzenie nowych miejsc pracy.

Najważniejsze kierunki działań to:

- stałe wspieranie rozwoju turystyki, jej popularyzacja i promocja,
- uwzględnianie funkcji turystycznej w planowaniu i gospodarowaniu przestrzennym,
- zbudowanie systemu informacji turystycznej,
- zapewnianie powszechnego dostępu do urządzeń sportowych i rekreacyjnych,
- integrowanie działań różnych podmiotów i środowisk wokół tworzenia markowych produktów turystycznych,
- koordynowanie działań lokalnych władz samorządowych wraz z innymi organizacjami publicznymi i prywatnymi.

2. Położenie i ogólna charakterystyka gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiećciny i Topólka

Obszar gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiećciny i Topólka usytuowany jest w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, na terenie dwóch powiatów: włocławskiego i radziejowskiego.

Powierzchnia w/w gmin wynosi 60.235 ha, w tym:

- gmina Boniewo – 7.800 ha,
- gmina Brześć Kujawski – 15.044 ha,
- gmina Lubraniec – 14.800 ha,
- gmina Osiećciny – 12.299 ha,

- gmina Topólka – 10.292 ha.

Liczba ludności zamieszkałej na analizowanym obszarze wynosi 39.617 osób, w tym:

- gmina Boniewo – 3.676 osób,
- gmina Brześć Kujawski – 11.344 osób,
- gmina Lubraniec – 10.466 osób,
- gmina Osiećciny – 8.507 osób,
- gmina Topólka – 5.624 osób.

Gminy Boniewo, Osiećciny i Topólka posiadają status gmin wiejskich, natomiast Brześć Kujawski i Lubraniec to gminy o statusie miejsko-wiejskim. Administracyjnie każda z gmin podzielona jest na sołectwa i miejscowości, i tak:

- gmina Boniewo – 20 sołectw i 29 miejscowości,
- gmina Brześć Kujawski – 25 sołectw i 38 miejscowości,
- gmina Lubraniec – 32 sołectwa i 50 miejscowości,
- gmina Osiećciny – 31 sołectw i 33 miejscowości,
- gmina Topólka – 24 sołectwa i 41 miejscowości.

3. Atrakcyjność turystyczna gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiećciny i Topólka

Jedną z największych atrakcji turystycznych gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiećciny i Topólka jest dziedzictwo historyczne oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe – czyste powietrze i niczym nie skażona gleba to atuty analizowanego obszaru.

3.1. Walory naturalne i stan środowiska naturalnego

Teren gmin objętych Strategią z uwagi na warunki glebowo-rolne (gleby o dużej żyzności) należy do rejonu rolniczego o kierunku produkcji rolnej zbożowo-przemysłowej z udziałem ogrodnictwa.

Na analizowanym terenie występują następujące złoża kopalin:

- węgla brunatnego,
- ilów warwowych,
- kruszywa naturalnego,
- torfu leczniczego (borowiny),
- kreda jeziorna.

Lasy zajmują powierzchnię 5.603 ha, w tym:

- gmina Boniewo – 336 ha,
- gmina Brześć Kujawski – 2.753 ha,
- gmina Lubraniec – 978 ha,
- gmina Osiećciny – 613 ha,
- gmina Topólka – 923 ha.

Wody powierzchniowe to przede wszystkim rzeka Zgłowiączka przepływająca przez gminy Topólka, Lubraniec i Brześć Kujawski. Naturalnymi zbiornikami wodnymi są jeziora: Ługowskie, Grójeckie, Cmentowo, Głuszyńskie, Kamieniec, Chalno i Sadłówek.

Rolniczy charakter gmin powoduje, że największe zagrożenia związane są z gospodarką rolną. Duży udział użytków przeznaczonych pod produkcję roślinną sprawia, że ziemie te poddawane są licznym niekorzystnym procesom, takim jak: erozje eoliczne wodne czy zmiany struktury fizycznej gleb, a także ubocznym skutkom w układzie stosunków wodnych na skutek melioracji wodnych.

3.2. Walory historyczno-kulturowe

Obszar gmin posiada bogatą historię związaną z Kujawami, które już pod koniec XII w. wyodrębniono jako dzielnicę. Na całym obszarze znajdują się relikty przeszłości związane z dawnym osadnictwem.

Na analizowanym obszarze występują różnorodne formy ochrony krajobrazu i przyrody. Znajdują się również obiekty posiadające zachowane cechy parków, które wyróżniają się unikalnymi gatunkami zespołów roślinnych oraz założeniami architektoniczno-przestrzennymi.

Gmina Boniewo swą przynależność administracyjną do obecnych terenów może odtworzyć od XIV w., gdy Kazimierz Wielki drogą reformy administracyjnej wprowadził podział dawnego Księstwa Kujawskiego na dwa województwa: inowrocławskie i brzesko-kujawskie.

Województwo brzesko-kujawskie składało się z 5 powiatów: brzeskiego, radziejowskiego, kruświckiego, kowalskiego i przedeckiego. Tereny obecnej gminy Boniewo wchodziły w skład powiatu brzeskiego, przy czym w tym okresie stanowiły własność szlachecką. Taki podział administracyjny przetrwał przez kilka następujących wieków – również w okresie zaborów, gdy Kujawy i Ziemia Dobrzyńska najpierw po II rozbiórce Polski znalazły się pod panowaniem pruskim a następnie w wyniku III

rozbioru po utworzeniu Księstwa Warszawskiego w 1807 r. w obrębie terenów zaboru rosyjskiego.

Od 1918r. po odzyskaniu przez Polskę niepodległości zmieniła się przynależność tych terenów do poszczególnych województw: najpierw warszawskiego, od 1938r. do pomorskiego a okresie od II wojny światowej do woj. bydgoskiego powiatu włocławskiego.

W 1975 r. w wyniku nowych podziałów administracyjnych znalazły się w obrębie woj. włocławskiego. Jako gmina Boniewo funkcjonuje od 1984 r.

W zakresie administracji kościelnej teren ten podlegał zawsze jurysdykcji biskupów włocławskich. Pewne zmiany wystąpiły w XVI w., gdy w wyniku rozwoju Reformacji część szlachty kujawskiej zmieniła wyznanie. W Boniewie znalazło to odzwierciedlenie w 1580 r., gdy ówczesny właściciel wsi Jan Siewierski przyjął kalwińskie, po czym zmusił ówczesnego proboszcza do opuszczenia Boniewa, natomiast kościół kazał zamknąć a następnie rozebrać.

Nowy kościół wzniesiono dopiero w 1682 r.

Średniowieczna sieć osadnicza w formie ośrodków wiejskich związana była z siedzibami poszczególnych właścicieli ziemskich i folwarkami. Zachowanymi do dziś przykładami dawnych ziemiańskich posiadłości są zespoły parkowo-dworskie w: Boniewie, Otmianowie, Osieczu Wielkim, Mikołajkach, Kaniewie.

Pierwsze wzmianki o tych ośrodkach pochodzą z XIV w. tj.: w 1322r. wzmiankowano Osiecz Wielkim, w 1398r. wzmiankowano Boniewo, Otmianowo, Mikołajki, w 1403r. wzmiankowano Kaniewo.

Zbyt duża odległość od głównych szlaków handlowych a później linii kolejowej uniemożliwiła rozwój na tym terenie ośrodków miejskich i przemysłowych. Dopiero rozwój przemysłu cukrowniczego na przełomie XIX i XX w. I związana z tym masowa uprawa buraków cukrowych wpłynęły na połączenie Boniewa i sąsiednich majątków linią kolejki wąskotorowej z cukrownią w Brześciu Kujawskim i Krośniewicami. Linia kolejki wąskotorowej zachowana jest do dziś wraz z trzema budynkami stacji: w Boniewie, w Jerzmanowie, w Osieczu Wielkim.

Na terenie gminy zachowała się znaczna ilość obiektów zabytkowych o wartościach kulturowych związanych z ośrodkami wiejskimi – rozplanowaniem obiektów architektury i budownictwa związanym z dawnym osadnictwem – które stanowią ważny element w układzie przestrzennym wsi a także w krajobrazie

naturalnym, gdzie w powiązaniu z elementami przyrodniczymi (rzeźba terenu, układy wodne i roślinne) tworzą krajobraz przyrodniczo- kulturowy.

Ochrona krajobrazu przyrodniczo-kulturowego wymaga umiejętnego wprowadzania nowych inwestycji, zabudowy i innych elementów zagospodarowania w sposób nie kolidujący z zachowanymi walorami kulturowymi, przestrzennymi i przyrodniczymi. Szczególnej ochrony i działań rewaloryzacyjnych wymagają zespoły parkowo-dworskie, jednak wyłącznie w oparciu o szczegółowe (uzgodnione z WKZ) opracowania projektowe.

Powinna być zachowana rolnicza funkcja gminy z ewentualnym wprowadzeniem funkcji turystyczno-rekreacyjnej, przy zachowaniu i ochronie istniejących elementów układów przestrzennych i obiektów oraz ich właściwym wykorzystaniu w kształtowaniu programu przestrzennego.

Na obszarze gminy występują różnorodne formy ochrony krajobrazu i przyrody. Znajdują się obiekty posiadające cechy parków, wyróżniające się unikalnymi gatunkami zespołów roślinnych oraz założeniami architektoniczno- przestrzennymi:

- zespół parkowo-dworski w Boniewie:

Powierzchnia parku – 5,00 ha. Układ zabytkowy parku jest w miarę czytelny . Na terenie dawnego sadu wybudowano w latach 60-tych Gminny Ośrodek Zdrowia, który został wygrodzony. Pałac murowany dwukondygnacyjny. Budynek wyposażony w wodę, kanalizację, energię elektryczną. Aktualnie budynek zamieszkuje 7 rodzin,

- zespół parkowo-dworski w Otmianowie:

teren parku i najbliższej okolicy jest urozmaicony pod względem konfiguracji. Park ma kształt nieregularny o ow. 4,80 ha ograniczony drogami gminnymi z czwartej strony graniczy z polem uprawnym. Dwór murowany, dwukondygnacyjny wyposażony w wodę, energię elektryczną. Aktualnie zamieszkuje dwór 14 rodzin,

- zespół parkowo-dworski Kaniewo:

brak pozostałości po parku . Dwór zabytkowy, dwukondygnacyjny wyposażony w energię elektryczną, wodę . Aktualnie dwór zamieszkuje 13 rodzin,

- zespół parkowo-dworski Osiecz Wielki:

Powierzchni ogólna 10,26 ha w tym park 5,82 ha. Park tworzy bogaty starodrzew. Dwór dwukondygnacyjny wyposażony w energię elektryczną, wodę. Aktualnie zamieszkuje 13 rodzin. W zespole znajduje się budynek podworski-oficyna murowana wyposażona w wodę i energię elektryczną. Aktualnie budynek zamieszkuje 13 rodzin.

W parku znajduje się Grodzisko – owalny półwysep otoczony stawem podmokłym w kształcie księżycy,

- zespół dworski Mikołajki :

Dwór murowany, wyposażony w energię elektryczną, wodę i telefon. Aktualnie zamieszkały przez 5 rodzin.

Na terenie gminy Boniewo występują także Miejsca pamięci narodowej:

Cmentarz rzymsko-katolicki w Boniewie;

- dwie zbiorowe mogiły żołnierzy poległych w 1939 roku,
- pomnik poległych 11-12 września 1939 roku w bitwie pod Szczytnem ekshumowanych i pochowanych na cmentarzu w Boniewie,
- mogiła zbiorowa poległych w latach 1018-19020,
- dwie mogiły indywidualne żołnierzy poległych w 1939 roku,
- grobowiec rodzinny- prochy zamordowanego w obozie koncentracyjnym.

Cmentarz rzymsko-katolicki w Lubominie:

- mogiła zbiorowa żołnierzy poległych w 1939 roku,
- pomnik osobom poległym podczas II wojny światowej.

Obszar gminy Brześć Kujawski posiada bogatą historię związaną z Kujawami, które już pod koniec XII w. wyodrębniono jako dzielnicę. Pierwsze wzmiankowanie o Brześciu Kujawskim pojawiło się w 1228 roku. Na całym obszarze znajdują się relikty przeszłości związane z dawnym osadnictwem.

Na obszarze gminy występują różnorodne formy ochrony krajobrazu i przyrody. Znajdują się również obiekty posiadające zachowane cechy parków, które wyróżniają się unikalnymi gatunkami zespołów roślinnych oraz założeniami architektoniczno-przestrzennymi. Zalicza się do nich przede wszystkim:

- Zespół pałacowo-parkowy Brzezie,
- Zespół pałacowo-parkowy Falborz,
- Zespół dworsko-parkowy Miechowice,
- Zespół pałacowo-parkowy Popowiczki,
- Zespół dworsko-parkowy Sokołowo,
- Zespół pałacowo-parkowy Wieniec,
- Park sanatoryjny Wieniec Zdrój.

Inne ważne formy krajobrazu chronionego to założenia kościelne, cmentarze, obiekty użyteczności publicznej.

Obiektami historycznymi i zabytkowymi może również poszczycić się miasto Brześć Kujawski. Należy tu przede wszystkim wymienić:

- *Zespół kościoła p.w. św. Bpa Stanisława* – kościół trzynawowy gotycki z pierwszej połowy XIV w., przebudowany w 1710r. i odrestaurowany w latach 1908-1909,
- *Dawny zamek* – budynek wzniesiony na początku XIX w. na murach dawnego zamku, obecnie siedziba poczty,
- *Zespół klasztorny Dominikanów* – z drugiej połowy XIV w. z kościołem poddominikańskim,
- *Ratusz* – budynek klasycystyczny z XIX w. ozdobiony imponującym portykiem kolumnowym,
- *Dom przy ul. Reymonta 26* – z końca XVIII w. jest najstarszym zachowanym budynkiem murowanym, z elewacją frontową o barokowej formie,
- *Remiza strażacka* z ok. 1912r.,
- *Cmentarz* – rzymsko-katolicki z połowy XIX w.

Dla zachowania wartości kulturowych ustanowiono w mieście pięć stref ochrony konserwatorskiej, a uwarunkowania z niej wynikające muszą być brane pod uwagę przez władze samorządowe w procesach planistycznych i rozwojowych.

Obiekty przyrodnicze objęte ochroną to także dolina rzeki Zgłowiączki, w której obrębie utworzono zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

Gmina Lubraniec posiada walory rejonu historycznego, gdzie do dnia dzisiejszego zlokalizowanych jest szereg obiektów zabytkowych. Należą do nich przede wszystkim zabytki architektury sakralnej, zespoły parkowo-dworskie, oraz słynny na całych Kujawach rezerwat archeologiczny w Sarnowie, gdzie znajduje się cmentarzysko unikalnych. „Grobowców Kujawskich”.

Najznamienitsze oraz najbardziej atrakcyjne dla zwiedzających obiekty zabytkowe zlokalizowane są w wielu miejscowościach gminy.

Architektura sakralna:

- kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej - wzniesiony w latach 1905-1906 według projektu architekta Tomasza Pajzderskiego, staraniem księdza proboszcza Stanisława Muznerowskiego. W północnej ścianie nawy zachowany został znaczny fragment muru poprzedniej świątyni. Kościół wzniesiony został w stylu neogotycki. Murowany z cegły. Piękna polichromia wykonana została w latach 1933-1935 przez malarza Bronisława Kopczyńskiego, odnowiona dzięki zapobiegliwości proboszcza ks. kan. Bolesława Perzyny i ks. Prałat Józefa

Osickiego.

Powszechny zachwył budzą ściany prezbiterium, przedstawiające Chrystusa Ukrzyżowanego wg Wita Stwosza na tle wież kościoła Mariackiego w Krakowie, katedry warszawskiej i innych świątyń; Spotkanie św. Piotra z Chrystusem (wg inspiracji "Quo vadis" H. Sienkiewicza), Chrystusa krocącego po falach jeziora Genezalet; św. Jana Kantego okrywającego nędzarza, św. Andrzeja Żurawka oraz widok starego kościoła w Lubrańcu. W nawie poprzecznej kościoła widnieją dwie piękne sceny przedstawiające Obronę Jasnej Góry oraz Chrystusa błogosławiącego światu.

Na uwagę zasługują też secesyjne witraże wg kartonów Edwarda Trojanowskiego. W prezbiterium przedstawione zostało Oko Opatrzności, Serce Najświętszej Panny Marii, Serce Jezusa, Archanioł Michał i Orzeł – symbol Jana Ewangelisty. W nawie głównej widnieją postacie świętych: Elżbiety, Biskupa Stanisława, Jacka i Kazimierza. W nawach bocznych w oknach ostrołukowych przedstawieni zostali św. Augustyn, Wojciech, Jadwiga i bł. Kinga.

Neogotyckie wyposażenie świątyni pochodzi z początku XX wieku. Godnym uwagi jest ołtarz główny z wyrzeźbionym Chrztem w Jordanie. W lewym ołtarzu bocznym widnieje rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem na półksiężycu (późnogotycka, z ok. 1520r.) w prawym ołtarzu zaś obraz św. Józefa z Dzieciątkiem z drugiej połowy XIX w. (lub wcześniejszy), ze srebrną bogato trybowaną sukienką z pocz. XVIII w. i koronkami rokokowymi z 2 poł. XVIII w. Ponadto warte obejrzenia są również: barokowa chrzcielnica z 2 poł. XVII w. z bogato zdobioną czarą unoszoną przez rzeźbę anioła, obraz Ecce Homo z 1. poł. XVII w. uszkodzony, w rokokowej ramie, krucyfiks późnogotycki z 1. poł. XVI w. pochodzący z tarczy dawnego kościoła, tablice erekcyjne: z datą 1497 z płaskorzeźbami fundatorów kościoła bpa Jana oraz Grzegorza Lubrańskich oraz neogotycka z datą 1907 upamiętniająca budowę kościoła przez proboszcza Muznerowskiego.

Warto również obejrzeć budynek plebani wybudowany w 1901r. z wykorzystaniem murów pozostałych po klasztorze kanoników regularnych ufundowanym przez Lubrańskich w 1498 r.

- murowana, neogotycka kaplica cmentarna pod wezwaniem św. Anny w Lubrańcu wraz z kryptą grobową. Zobaczyć tu można późnobarokowe rzeźby Chrystusa Dobrego Pasterza, Boga Ojca, Krucyfiks prymitywny z w. XVIII-XIX, epitafia

kamienne, inskrypcyjne: gen. Augustyna Słubickiego i jego syna Aleksandra; Łucji z Zboińskich Słubickiej i jej córki Marii ze Słubickich Międzyńskiej; Joanny ze Słubickich Mniewskiej oraz Stanisława Piwnickiego z herbem Lubicz.

Na cmentarzu parafialnym zachowało się kilka kamiennych nagrobków klasycystycznych z poł. XIX w. m.in. Marcjanny Makowskiej zmarłej w 1831r. mający kształt postumentu z urną i herbem Ogończyk; Jana Grodzickiego, właściciela majątku, zmarłego w 1847r., w kształcie postumentu z krzyżem oraz rodziny Tabaczyńskich w żeliwnym ogrodzeniu.

- do naszych czasów przetrwała też barokowa synagoga, wzmiankowana w roku 1691, na budowę której zgodę wyraził Zygmunt Dąbski - właściciel Lubrańca. Zbudowana została z cegły w połowie XVIII w. za zgodą Walentego Aleksandra Czapskiego, biskupa kujawskiego. W czasie okupacji hitlerowskiej zdewastowana, odbudowana po wojnie.
- Obecnie mieści się tu Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury
- w oddalonym o kilka kilometrów od Lubrańca Dąbiu Kujawskim, będącym siedzibą parafii erygowanej w XV w. znajduje się drewniany kościół p.w. Trójcy Św. zbudowany w 1790r. z inicjatywy Ignacego i Janiny z Trzecińskich Zagajewskich. Wśród licznych cennych zabytków tam się znajdujących wymienić należy: rzeźbioną grupę Ukrzyżowania – późnogotycką z przełomu XV/XVI w, ołtarz główny rokokowo-klasycystyczny, XVIII – wieczne barokowe obrazy św. Rocha i św. Mikołaja, ambonę późnobarokową z rokokowymi ornamentami, chrzcielnicę rokokowo – klasycystyczną oraz portrety trumienne fundatorów świątyni. W podziemiach świątyni znajduje się krypta zamykana drewnianą pokrywą o metalowych uchwytach.
- w Kłobi znajduje się neogotycki murowany kościół parafialny p.w. św. Wojciecha, wybudowany w latach 1883-1888 staraniem proboszcza Bonawentury Zaremby. Wystrój wnętrza świątyni w przeważającej mierze posiada styl barokowo-klasycystyczny. Zobaczyć tu można obrazy: Matki Boskiej Bolesnej w srebrnej rokokowej sukience, św. Kazimierza Królewicza; ambonę barokową oraz krucyfiks barokowy najprawdopodobniej z połowy XVII w.
- w Zgłowiączce – wzmiankowanej w 1155r. jako wieś należąca do Kanoników Regularnych z Czerwieńska znajduje się kościół parafialny p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny murowany z XV w., restaurowany w 1837r.,

powiększony w 1924r.; dwór murowany z pierwszej połowy XX w. stanowiący obecnie budynek plebani; cmentarz rzymsko – katolicki z k. XIX w. obejmujący zespół zabytkowych nagrobków

Zespoły parkowo – dworskie:

- Do cennych zabytków Lubrańca zalicza się również zespół pałacowy, w skład którego wchodzi:
  - pałac późnoklasycystyczny będący siedzibą właścicieli Lubrańca, wzniesiony po 1827r. dzięki staraniom gen. Augustyna Słubickiego, wg projektu architekta Hilarego Szpilowskiego na fundamentach dawnej budowli. Piętrowy budynek na wysokich suterrenach usytuowany został na wzniesieniu. Był kilkakrotnie przebudowywany m.in. po 1950r. pod potrzeby gimnazjum i internatu. Pałac otoczony jest parkiem założonym w Xix., posiadającym resztę starodrzewu. Przed frontem znajduje się kolisty podjazd oraz owalna sadzawka zaś od strony wschodniej tarasy opadające ku rzece i przecięte ciągiem schodów ujętych po bokach murami oporowymi.
  - oficyna późnoklasycystyczna, piętrowa, murowana, wzniesiona w XIX w. staraniem Joanny ze Słubickich Mniewskiej. Od południa przylega do niej dziedziniec gospodarczy otoczony bezstylowymi budynkami murowanymi. W szczycie jednego z nich widnieje wmurowana tabliczka z płaskorzeźbionym herbem Prus (Słubickich) oraz datą 1862.
  - park krajobrazowy z XIX w, posiada resztę starodrzewu. Przed frontem kolisty podjazd oraz owalna sadzawka. Tarasy opadające ku rzece i przecięte ciągiem schodów ujętych po bokach murami oporowymi
- W Dąbiu Kujawskim znajdują się ruiny dworu o unikalnej zabudowie alkierzowej, pochodzącego z przełomu XVII i XVIII w. Otacza je niewielki XIX – wieczny park o częściowym krajobrazowym układzie
- Kazanie – miejscowość wzmiankowana w XV w. Na uwagę zasługują tu pozostałości po zespole pałacowo – parkowym z początku XXw
- W Ossowie znajduje się dwór murowany z końca XIX w. oraz park krajobrazowy podlegający prawnej ochronie. Można też zobaczyć tu drewniany młyn wodny pochodzący z ok. 1900r.

- Redecz Kalny posiada dwór murowany z czworakiem i budynkiem mieszkalnym, pochodzące z 1900r. oraz park krajobrazowy z XIX w, w którym występuje dąb szypułkowy będący pomnikiem przyrody
- W Sułkowie zobaczyć można dwór murowany z ok. 1890r. z parkiem krajobrazowym z XIX w. z wysokim drzewostanem
- W Turowie pozostała zabudowa i założenia parkowe z resztką drzewostanu – aleją klonową prowadzącą do lasu
- Żydowo, wzmiankowane w 1393r., posiada dwór murowany z końca XIX w. z zespołem folwarcznym, złożonym z czworaka, spichrza i budynków gospodarczych oraz park krajobrazowy.

Zabytki archeologiczne:

- W **Sarnowie**, w tamtejszym kompleksie leśnym, znajduje się znany w całej Polsce rezerwat archeologiczny. Dokonano tam odkrycia prahistorycznego cmentarzyska kurhanów zw. „Grobowcami Kujawskimi”. Należy on do jednych z najstarszych i najbardziej okazałych zabytków polskich. Grobowce te powstały najprawdopodobniej ok. 3500 lat p.n.e. i były dziełem ludności kultury pucharów lejkowatych. Obiekt jest unikatowym w swoim rodzaju rezerwatem archeologicznym w Europie. Składa się z 9 zrekonstruowanych grobów megalitycznych pochówku ludności pucharów lejkowatych i kultury amfor kulistych sprzed ponad 5.000 lat. Od miejsca występowania grobowce te nazywane są „kujawskimi”. Wśród miejscowej ludności określane są też jako „żalki”.

Prowadzone w latach 1950-1951 oraz 1966-1971 przez Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi prace pozwoliły je zbadać i zrekonstruować. Jak wskazywało centralne ułożenie zwłok w grobowcach, wznoszone musiały być one ku czci naczelników rodów. Tłumaczy to również obecność znajdującego się opodal cmentarzyska płaskiego, gdzie chowani byli pozostali członkowie rodu.

W jednym z grobowców tu odkrytych (grobowiec nr 9) znaleziono szkielet ułomnej kobiety, zmarłej w wieku 50-70 lat. Pochowana została ona prawdopodobnie w trumnie wydrążonej z pnia drzewa, którą umiejscowiono w poprzek osi wzdłużnej grobowca. Znalezisko to jest czymś wyjątkowym, gdyż jak dotąd nie natrafiono na tak prężny grobowiec, usypany dla jednej

tylko osoby, i to kobiety. Przypuszcza się, że musiała ona zajmować jakąś szczególną pozycję w hierarchii społecznej.

W czasie prac archeologicznych innego grobowca (nr 7) natrafiono na szczątki od 5 do 9 ludzi zjedzonych najprawdopodobniej w trakcie uczty obrzędowej.

Miejsca pamięci na terenie gminy Lubraniec to:

- tablica na budynku Liceum Ogólnokształcącego w Lubrańcu upamiętniająca nauczycieli zamordowanych w okresie II wojny światowej,
- pomnik ku czci „Poległych za wolną i niepodległą Polskę” – skwer na Placu 3 Maja w Lubrańcu,
- tablica upamiętniająca uczestników powstania styczniowego – cmentarz parafialny w Lubrańcu,
- Grób Nieznanego Żołnierza – cmentarz parafialny w Lubrańcu.

Gmina Osiećciny położona jest na obszarze historycznej Ziemi Kujawskiej, stanowiącej kolebkę polskiej państwowości. Jest to rejon, gdzie osadnictwo datuje się od wielu stuleci, a jego najstarsze ślady sięgają okresu sprzed 5000-7000 lat.

Można się pokusić o przypuszczenie, że Osiećciny mają rodowód wczesnośredniowieczny, a może nawet przedchrześcijański. W źródłach pisanych Osiećciny występują dopiero jednak w 1295 r.

Na terenie gminy zachowało się, w różnych stanach, kilka zespołów dworskich, znacznie przebudowanych i przystosowanych do funkcji jakie teraz spełniają. Przy niektórych dworach znajdują się parki dworskie. Są to zespoły parkowo-dworskie:

- **Borucin:** własność gminy Osiećciny. Dwór z lokalami mieszkalnymi. Zespół dworsko- parkowy wpisany do rejestru zabytków w dniu 17.07.1995 r. pod nr 365/A;

- **Borucinek:** własność Gminy Osiećciny. Dwór z lokalami mieszkalnymi i świetlicą wiejską. Zespół parkowo-dworski wpisany do rejestru zabytków w dniu 14.11.1987 r. pod nr 241/A;

- **Jarantowice:** własność Agencji Nieruchomości Rolnych. W użytkowaniu OHZ Osiećciny. Wpisany do rejestru zabytków w dniu 12.10.1987 r. pod nr 235/A.

Zespół dworski w Jarantowicach należy do jednych z najlepiej zachowanych siedzib ziemiańskich na Kujawach. Tworzą go: dwór, park krajobrazowy, zabudowania folwarczne i gospodarcze;

- **Kościelna Wieś:** zespół dworsko-parkowy od 1999 roku własność Alicji Jankowskiej. Dwór w stanie ruiny wpisany do rejestru zabytków w dniu 28.04.1966 r. pod nr 69/A. Park wpisany do rejestru zabytków w dniu 04.11.1987 r. pod nr 242/A;
  - **Oslonki:** własność Agencji Nieruchomości Rolnych. Dwór z lokalami mieszkalnymi i świetlicą wiejską. W 1995 roku odbyły się tu wykopaliska archeologiczne. Odkryto osady ludzi sprzed blisko 4 tysięcy lat przed Chrystusem;
  - **Konary:** własność Gminy Osiećciny. Dwór z lokalami mieszkalnymi i świetlicą wiejską i park podworski. Dobro kultury;
  - **Krotoszyn:** park podworski wpisany do rejestru zabytków dnia 04.11.1987 r. pod nr 245/A;
  - **Pocierzyn:** park podworski wpisany do rejestru zabytków dnia 04.11.1987 r. pod nr 243/A;
  - **Pulkownikowo:** dwór zdewastowany, nieużywany i pozostałości parku podworskiego. Własność Agencji Nieruchomości Rolnych. We władaniu OHZ Osiećciny. Dobro kultury;
  - **Szalonki:** park podworski wpisany do rejestru zabytków dnia 04.11.1987 r. pod nr 244/A;
  - **Pilichowo:** tu urodził się największy piewca Kujaw Franciszek Beciński;
  - **Latkowo:** Zespół dworsko-parkowy własność Agencji Nieruchomości Rolnych. W użytkowaniu OHZ Osiećciny. Park podworski wpisany do rejestru zabytków dnia 20.10.1987 r. pod nr 237/A;
  - **Osiećciny:** w użytkowaniu OHZ Osiećciny. Zespół dworsko – parkowy wpisany do rejestru zabytków w dniu 28.02.1966 r. pod nr 72/A, aktualizowany wpisem 72/7/A z dnia 17.02.1981 r;
  - **Zagajewice:** dwór z lokalami mieszkalnymi i świetlicą wiejską i pozostałości parku podworskiego. Własność Agencji Nieruchomości Rolnych. Dobro kultury.
- Na terenie gminy Osiećciny znajdują się ponadto:
- **w Kościelnej Wsi:** grodzisko; wieżowy dwór obronny z 2 poł. XIV/XV w. wpisany do rejestru dnia 18.09.1969 r. pod nr 105/123/C;
  - **w Bodzanówku:** grodzisko pierścieniowe zawierają relikty wczesnośredniowiecznego grodu z 2 poł. XI/XII . Kształtem przypomina podkowę. Tak też zostało nazwane przez miejscową ludność. Wpisane do rejestru zabytków dnia 26.11.1969 r. pod nr 100/124/C;

- **Kościół parafialny w Osiecinach pod wezwaniem Opieki Matki Bożej** wpisany jest do rejestru zabytków pod nr 82/A dnia 19.02.1981 r.;

- **Kościół parafialny w Kościelnej Wsi pod wezwaniem św. Wawrzyńca** zbudowany został w latach 1120-1124 z fundacji Piotra Dunina lub z fundacji znanego na Kujawach rodu Łabędzików;

- Kaplica w Ruszkach.

Na obszarze gminy Topólka spotyka się liczne ślady osadnictwa pradziejowego począwszy od okresu mezolitu (lata 8000 – 4500 p.n.e.) po średniowiecze i nowożytne obiekty archeologiczne. Najstarszymi wsiami są: Orle, Chalno, Kamieniec i Świerczyn.

Obiekty zabytkowe związane są w przewadze z funkcjami sakralnymi:

- XVII wieczne kościoły drewniane w Orlu i w Czamaninku,
- kościół murowany XIX wieczny kościół w Świerczynie,
- cmentarze rzymsko-katolickie i poewangelickie,
- liczne kapliczki, figurki, krzyże.

Inne zabytkowe obiekty to:

- zespoły parkowo-dworskie w Kamieńcu i Świerczynie,
- park podworski w Czamaninie oraz wiatrak w Orlu.

Pierwsze wzmianki o wsi Topólka datowane są na 1811 rok. Topólka jest siedzibą władz gminnych od 1945 roku.

Wnioski:

Współczesny świat na nowo odkrywa wartości społeczności lokalnych i ich bogactwo kulturowe, a w problematyce regionalnej dostrzega się szansę na wzbogacenie wartości różnych grup społecznych i odnalezienie drogi do wspólnoty ogólnonarodowej i dalej – europejskiej.

Ważne jest odwoływanie się do tradycji, historii, języka, „zakorzenienie w małej ojczyźnie”. Zadaniem każdego z nas jest pełniejsze poznanie własnej kultury, dziedzictwa historycznego, ale także kształtowanie postaw otwartych, nastawionych na zrozumienie innych ludzkich kultur.

Wszyscy chyba zgadzamy się z tezą, że współczesność dzisiejszą cechuje duża zmienność. Dotyczy to różnych dziedzin naszego życia. W polityce, gospodarce i przebudowie naszego państwa są to zmiany epokowe. Żywo reagujemy więc na owe przemiany, zmieniając nasze gusty i upodobania. Rzecz dotyczy również kultury, tej pojmowanej bardzo szeroko, czyli obejmującej całą różnorodność zjawisk otaczającego

nas świata: wierzenia, sztukę, zwyczaje, prawo i moralność oraz inne umiejętności nabywane przez człowieka jako członka określonej grupy społecznej.

Analizując przytoczone powyżej fakty można stwierdzić, iż na terenie gmin: Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiećciny i Topólka jest duży ludzki potencjał tworzący kulturę, a potencjał ten stanowią mieszkańcy wspierani przez władze samorządowe. Kształtuje się tu elita kulturalna, tworząc wciąż nowe ogniska kulturotwórcze. Są więc animatorzy kultury, działacze społeczno-kulturalni, twórcy ludowi, zespoły artystyczne. Wszyscy oni w swych działaniach wzajemnie się uzupełniają. Starają się oni, by to, co cechuje ziemię kujawską, co odróżnia ją od innych regionów kultywować, wpajać młodym, uczyć miłości, którą sami są przepełnieni, i dowody której dają na co dzień. Świadomi posiadania we własnym regionie cennych elementów kulturowych manifestują ich obecność w swoim życiu, zachęcając innych do naśladowania.

3.3. Walory uzdrowiskowe

Na terenie objętym Strategią w Wieńcu Zdroju (gmina Brześć Kujawski) znajduje się „Uzdrowisko Wieniec” Spółka z o.o., które prowadzi działalność leczniczą o charakterze ponadlokalnym, ogólnokrajowym.

W uzdrowisku wykonywane są zabiegi w Zakładzie Przyrodolecznictwem, tj.:

- Kąpiele – mineralne, kwasowęglowe, perełkowe, wibracyjne, 4-komorowe, bicze szkockie, natryski płaszczowe,
- Masaże – podwodne i klasyczne,
- Inhalacje,
- Gimnastyka indywidualna i zbiorowa,
- Diatermia, ultradźwięki, diadynamik, itp.

Tak szeroki wachlarz zabiegów stwarza możliwości wykorzystania bazy dla celów komercyjnych jako dodatkowy atut dla przyjeżdżających osób zdrowych na wypoczynek pobytowy w pensjonatach. Może się to przyczynić do wzrostu liczby osób chcących skorzystać z zabiegów dla celów odnowy biologicznej.

Obiekty, w których mieszczą się sanatoria są jedno, dwu i trzykondygnacyjne, murowane o dobrym stanie technicznym.

3.4. Imprezy i produkty regionalne (imprezy rozrywkowe i folklorystyczne związane z kultywowaniem lokalnych tradycji, konkursy, dni miasta)

Na terenie wymienionych gmin powstały zespoły folklorystyczne promujące w swych repertuarach widowiska odwołujące się do dawnych zwyczajów i obrzędów kujawskich. Zespoły wprowadzają przybyłych w świat wsi kujawskiej zapoznając z jej zwyczajami, obrzędami, gusłami i przypowieściami. Kultuwują taniec, muzykę, pieśń, gwarę, strój i obrzędy regionu Kujaw.

Na uwagę zasługują następujące zespoły folklorystyczne w poszczególnych gminach:

1. Gmina Brześć Kujawski:

Zespół folklorystyczny „Dzieci Kujaw”,
Zespół folklorystyczny „ Spod strzech”,
Zespół wokalny-instrumentalny „FAGOT”,
Koło plastyczne „AKWARELKA”

2. Gmina Boniewo:

Zespół folklorystyczny wokalny-teneczny „LUBOMINIAKI”,
Zespół dziecięcy „Gąski Marysieńki”,
Kabaret „Sołtysowej Maciejowej”.

3. Gmina Lubraniec:

Zespół folklorystyczny „Echo Lubrańca”

4. Gmina Osiecin:

Zespół folklorystyczny „Kujawioki”
Zespół folklorystyczny „Kujawy Bachorne”,
Zespół folklorystyczny „Kujawy Bachorne-Stare”,
Chór męski „Osiecin”.

5. Gmina Topólka:

Orkiestra SEMPRE CANTABILE

Na terenie gmin dużym zainteresowaniem cieszą się wśród społeczności uroczystości z okazji świąt państwowych, środowiskowych tj. wystawy stołów wielkanocnych, wigilijnych, „Dzień babci i Dziadka”, „Dzień Matki”, „Dzień dziecka”, „Dni miast i gmin”, „Dni kultury chrześcijańskiej” „Święto chleba na Kujawach”, „Święto Żuru na Kujawach” festiwale i konkursy literackie, recytatorskie – „Kujawy słowem malowane”, konkursy na najładniejszy balkon i ogródek przydomowy” plastyczne, wystawy tj. „Tajemnice Akwarelki”, „Barwy jesieni” imprezy związane z uroczystościami szkolnymi.

Wymienione imprezy w poszczególnych gminach mają zasięg lokalny ale również

ogólnopolski. Są produktem skutecznie promującym gminy poza jej granicami.

Wymienione imprezy oraz zespoły to produkty gmin mające na celu kultywowanie tradycji regionu, pobudzanie ducha patriotyzmu wśród młodego pokolenia, pobudzanie aktywności mieszkańców, integrujące społeczeństwo w tworzeniu funkcji turystycznych, kulturalnych, społecznych oraz gospodarczych. Promowanie wymienionych produktów to podniesienie w gminach atrakcyjności turystycznej a tym samym standardu życia .

Wnioski:

Rozwój gminy z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego i folkloru:

Sposób realizacji:

- opracowanie systemu wsparcia dla rozwoju folkloru i dziedzictwa kulturowego opartego na tradycji Kujaw,
- wspieranie i promocja „ginących zawodów” związanych z lokalnymi tradycjami, przygotowanie i realizacja rozwoju rzemiosła ludowego charakterystycznego dla regionu we współpracy z miejscowymi twórcami,
- promowanie zespołów folklorystycznych,
- pomoc i wspieranie dla organizacji imprez kulturalnych w oparciu o tradycje regionu
- opracowanie materiałów promocyjnych dotyczących atrakcyjności turystycznej, rekreacyjnej i folklorystycznej gminy
- włączenie do promocji gminy grup producentów zdrowej ekologicznej żywności w powiązaniu z gospodarstwami agroturystycznymi,
- stworzenie odpowiednich przepływów informacji i zadań promocyjnych dla poszczególnych podmiotów i instytucji w gminie,

4. Stan Zagospodarowania turystycznego gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osięciny i Topólka

4.1. Infrastruktura turystyczna

4.1.1. Dostępność komunikacyjna

Gminy: Boniewo; Brześć Kuj. Lubraniec, Osięciny i Topólka powiązane są z zewnętrznym układem systemu komunikacji, za pośrednictwem sieci dróg: krajowych, wojewódzkich, powiatowych a także gminnych.

Droga krajowa numer 62 Strzelno - Kruszwica - Radziejów - Osiećciny - Brześć Kuj - Włocławek stanowi połączenie ponadlokalne i międzyregionalne województwa kujawsko-pomorskiego z województwem wielkopolskim oraz poprzez wjazd we Włocławku na drogę międzynarodową E75 – z województwami sąsiednimi i całym krajem. Drogami o znaczeniu ponadlokalnym i ponadregionalnym są drogi wojewódzkie nr 270 Brześć Kuj. – Lubraniec – Izbica Kuj. – Koło (w Kole wjazd na autostradę A2) oraz nr 265 Brześć Kuj. – Gostynin – Płock. Również duże znaczenie w układzie komunikacji wewnętrznej województwa mają drogi wojewódzkie nr 252 Włocławek – Inowrocław, nr 267 Ujma Duża – Piotrków Kuj. i nr 268 Brzezie – Brześć Kuj., które dają połączenia międzygminne i międzypowiatowe.

Drogi powiatowe na obszarze gmin Boniewo, Brześć Kuj. Lubraniec, Osiećciny i Topólka stanowią dobrze rozwiniętą sieć, posiadają nawierzchnię utwardzoną i zaliczane są do V klasy technicznej. W sieci komunikacji drogowej pełnią rolę powiązań z sąsiednimi gminami oraz wojewódzkim układem komunikacyjnym. Drogi gminne pełnią wewnętrzną sieć komunikacyjną. W przewadze posiadają nawierzchnię gruntową, niektóre odcinki posiadają nawierzchnię ulepszoną a nieliczne odcinki posiadają nawierzchnię utwardzoną. Na ogół nie spełniają wymogów technicznych szczególnie w przypadku parametrów szerokości jezdni, poboczy i łuków pionowych i poziomych. W przyszłości ranga dróg gminnych będzie wzrastała należy więc dążyć do ich budowy w sposób odpowiadający wymaganiom normatywowym jakie ustalone są dla dróg publicznych. Na terenie gmin występują także drogi wewnętrzne tzw. dojazdowe. Powstały one jako element towarzyszący zabudowie mieszkalnej i siedliskowej oraz rozwijającej się infrastruktury wsi.

Istniejący układ komunikacyjny wystarcza do obsługi terenu gmin zarówno w układzie wewnętrznym jak i zewnętrznym. Mankamentem jest nienajlepsza jakość nawierzchni dróg

Podstawowym środkiem komunikacji zbiorowej jest ogólnodostępna PKS z przystankami dworcowymi w miejscowościach stanowiących siedziby gmin oraz licznymi przystankami autobusowymi zlokalizowanymi wzdłuż tras. Transport towarowy na obszarze gminy realizowany jest w oparciu pojazdy samochodowe.

Jako zaplecze techniczne na omawianym terenie funkcjonują:

- stacje paliw: Lubraniec – 3 szt., Brześć Kuj. – 2 szt., Stary Brześć – 1 szt., Pikutkowo Gm. Brześć Kuj. – 1 szt., Osiećciny – 1 szt., Osiećciny Skrzyżowanie – 1 szt., Topólka – 1 szt., Czamaninek Gm. Topólka – 1 szt., Boniewo – 1 szt.
- stacje obsługi pojazdów: Lubraniec – 2 szt., 1 szt. we wsi Osiećciny na terenie Spółdzielni Usługowo-Wytwórczej „ROLMECH” oraz w Brześciu Kuj. – 1 szt.. Stacje wyposażone są w urządzenia diagnostyczne do badań kontrolnych pojazdów. Oprócz wspomnianych stacji działalność naprawczą pojazdów mechanicznych prowadzą prywatne warsztaty.

Zespoły parkingowe umożliwiające parkowanie większej ilości pojazdów na analizowanym obszarze nie występują. Mniejsze zespoły parkingowe na kilka lub kilkanaście stanowisk postojowych znajdują się przed obiektami użyteczności publicznej (szkoły, urzędy gminy, zakłady pracy itp.).

Na analizowanym obszarze brak linii kolejowych. Dobrze natomiast była rozwinięta sieć kolejki wąskotorowej, która na niektórych odcinkach, w gminach Boniewo, Brześć Kuj. i Lubraniec, jeszcze funkcjonuje, choć jej znaczenie jest obecnie szczątkowe.

Najbliższe międzynarodowe lotnisko usytuowane jest w Bydgoszczy oddalonej ca 100 km.

4.1.2. Gospodarka ściekowa

Komunalne oczyszczalnie ścieków funkcjonują w miejscowościach Boniewo, Brześć Kuj, Lubraniec, Żydowo Gm. Lubraniec i Osiećciny. Kanalizacja sanitarna obejmuje od 15 do 30 % mieszkańców w/w gmin. Jedynie w gminie Topólka brak komunalnej oczyszczalni ścieków. W ostatnich latach coraz większym zainteresowaniem cieszą się przydomowe oczyszczalnie ścieków, których jest już około 300.

4.1.3. Zaopatrzenie w wodę

Gminy: Boniewo, Brześć Kuj., Lubraniec i Osiećciny zwodociągowanie są w 100 %, natomiast gmina Topólka – w 75%. Łączna długość sieci wodociągowych przekroczyła 1000 km a ilość budynków podłączonych do wodociągu wynosi blisko 7.000. Mieszkańcy analizowanego obszaru zaopatrywani są w wodę z ujęć zlokalizowanych w miejscowościach: Osiecz Mały Gm. Boniewo, Brześć Kuj, Brzezcie, Machnacz i Pikutkowo Gm Brześć Kuj., Lubraniec, Żydowo i Kazanie Gm. Lubraniec, Osiećciny, Kościelna Wieś, Włodzimierka i Latkowo Gm Osiećciny oraz

Pniewo i Orle Gm. Topólka. Wydajność ujęć wody w pełni pokrywa zapotrzebowanie na wodę w poszczególnych gminach.

4.1.4. Zaopatrzenie w ciepło

Zaopatrzenie w ciepło oparte jest na indywidualnych źródłach ciepła i kotłowniach zakładowych. Są to w przeważającej części kotłownie opalane węglem lub koksem, rzadziej gazem i olejem opałowym, ogrzewające zakłady produkcyjne, urzędy, szkoły i budynki mieszkalne. Indywidualne źródła ciepła i kotłownie zakładowe emitujące do atmosfery SO₂, NO₂ i CO w ilościach, które dla pojedynczego pieca czy kuchni wydają się znikomą małą, ale są jednak uciążliwe ze względu na bezpośrednie oddziaływanie.

4.1.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Gminy Boniewo, Brześć Kuj. Lubraniec, Osięciny i Topólka zasilane są w energię elektryczną z trzech głównych punktów zasilania (GPZ 110/15 kV) zlokalizowanych na terenach sąsiednich gmin (Lubraniec, Piotrków Kuj oraz Włocławek Zachód i Południe). Sieć zasilająca i rozdzielcza średniego napięcia pracuje na napięciu 15 kV. Pod względem konfiguracji ma układ linii magistralnych z możliwością drugostronnego zasilania.

4.1.6. Gospodarka odpadami stałymi

Gminne wysypiska śmieci zlokalizowane są w miejscowościach: Stary Brześć Gm. Brześć Kuj., Agnieszkowo Gm. Lubraniec. Borucin Gm. Osięciny oraz Wandynowo Gm. Bytoń – wspólne wysypisko z Gm. Topólka. Łączna pojemność wysypisk wynosi około 130 tys m³. Nagromadzone do tej pory śmieci zajmują od 20 do 60 % pojemności poszczególnych wysypisk. Zorganizowanym wywozem śmieci objętych jest ca 40 % mieszkańców gmin.

4.1.7. Zaopatrzenie w gaz ziemny

Gminy Brześć Kuj. oraz Lubraniec posiadają sieć gazową, z której korzysta około 10 % gospodarstw domowych. Pozostali mieszkańcy tych gmin oraz mieszkańcy gmin Boniewo, Osięciny i Topólka korzystają z dobrze rozwiniętej dystrybucji gazu propanbutan.

4.1.8. Infrastruktura telekomunikacyjna

Wszystkie gminy wchodzące w skład analizowanego obszaru posiadają dobrze rozwiniętą sieć telefonii przewodowej (stacjonarnej). W każdej gminie jest również jedna (lub więcej) stacja bazowa telefonii cyfrowej operatorów: PLUS, ERA i ORANGE (IDEA). Dostęp do Internetu możliwy jest za pośrednictwem Telekomunikacji Polskiej, telefonii cyfrowej, sieci telewizji kablowej w miejscowościach Brześć Kuj., Lubraniec i Osiecinę oraz poprzez firmy oferujące dostęp do Internetu drogą radiową. Z ogólnodostępnego Internetu można korzystać w kawiarenkach internetowych zlokalizowanych w Gminnym Ośrodku Kultury w Topólce, w Gminnym Ośrodku Kultury w Osiecinach, w Miejsko Gminnej Bibliotece Publicznej w Lubrańcu, w Centrum Komunikacji Społecznej w Zgłowiączce Gm. Lubraniec oraz w Miejsko Gminnej Bibliotece Publicznej w Brześciu Kuj.

4.2. Infrastruktura turystyczna

4.2.1. Baza noclegowa

Najlepiej rozwinięta baza noclegowa znajduje się na terenie gminy Topólka. Stanowią ją: Ośrodek Wypoczynkowy „ORLE GNIAZGO” w Orlu, tel. 054 2370177, Ośrodek Wypoczynkowy w Głuszynku należący do OHZ Osiecinę tel. 054 2650129, gospodarstwo agroturystyczne Piotr Kralski, Małgorzata Ulewicz w Borku tel. 054 2869037, gospodarstwo agroturystyczne Jacek Kalociński w Sadłużku tel. 054 2869084, pokoje w Barze „Pierścień” w Głuszynku, pole namiotowe w Orlu. W gminie Brześć Kuj. – baza noclegowa w uzdrowisku Wieniec Zdrój. W Lubrańcu za bazę noclegową może służyć nieczynny internat przy Liceum Ogólnokształcącym a w Osiecinach istnieje możliwość noclegu w sali biesiadnej „TO TU”.

4.2.2. Baza gastronomiczna

W skład bazy gastronomicznej na obszarze omawianych gmin wchodzi: restauracja i bar „Malinowa” w Lubrańcu przy ul. Brzeskiej, pizzeria „Sandra” w Lubrańcu, bar „U Agaty” w Boniewie, kawiarnia w Gminnym Ośrodku Kultury w Osiecinach, sala biesiadna „TO TU” oraz pizzeria „Joker” w Osiecinach, bar „Imbis” w Głuszynku, jadłodajnia w gospodarstwie agroturystycznym w Borku, bar w GOK Topólka, lokale organizujące imprezy okolicznościowe w Topólce – 2 szt. Ponadto w sezonie letnim nad jeziorem Głuszyńskim, na terenie gminy Topólka

funkcjonują: kawiarnia „Wiatrak” w Orlu, bar „Pierścień” w Głuszynku, bary w Orlu i Wyrobkach.

4.2.3. Szlaki turystyczne

Ważną rolę w obsłudze turystów pełnią szlaki turystyczne, trasy turystyczne i ścieżki dydaktyczne, stanowiące jedną z podstawowych form turystyki aktywnej. Są to szlaki: piesze, wodne (kajakowe), rowerowe i samochodowe. Szlaki turystyczne stanowią najczęściej fragmenty szlaków długodystansowych, gdzie występujące tereny chronione stanowią ich największą atrakcję turystyczną. Bardzo pozytywną rolę, szczególnie dla dzieci i młodzieży szkolnej, odgrywają ścieżki dydaktyczne, będące również specyficznymi szlakami pieszymi.

Na terenie gmin objętych Strategią dla celów turystycznych i promocyjnych można wykorzystać istniejące historyczne szlaki komunikacyjne i szlaki turystyczne (wytyczone przez PTTK i PTSM), takie jak:

- „Szlak Władysława Łokietka”;

Szlak samochodowy: Inowrocław – Kowal (87 km)

Szlak łączy miejsca związane z działalnością króla Władysława Łokietka oraz inne ważne z punktu widzenia historii i zabytków Kujaw. W Brześciu Kujawskim elementy historii związane z Władysławem Łokietkiem to: dawny zamek, kamień pamiątkowy przy Zespole klasztornym Dominikanów, wały obronne – Al. Łokietka

- „Szlak Powstania Styczniowego na Kujawach”;

Szlak samochodowy (PTTK): Aleksandrów Kujawski – Radziejów – Piotrków Kujawski – Topólka – Izbica Kujawska – Lubraniec – Brześć Kujawski – Włocławek (131 km)

Szlak prowadzi przez miejsca związane z wydarzeniami Powstania Styczniowego na Kujawach.

- „Szlak Martyrologii”;

Szlak pieszy (czarny): Włocławek - Pińczata - Warząchewka - Józefowo - Wieniec Zdrój – Włocławek (33,1 km)

Cały czas szlak prowadzi przez tereny leśne do miejsc gdzie dokonano mordów podczas II wojny światowej. Na terenie gminy Brześć Kujawski takim miejscem

jest Józefowo – Miejsce Pamięci Narodowej (pomnik ku czci pomordowanych w okresie II wojny światowej przez okupanta).

- „Przez Kujawy”;

Szlak pieszy (PTSM): miasto Brześć Kujawski

Szlak przewiduje zwiedzanie zabytków miasta, tj.:

- Zespół kościoła p.w. św. Bp-a Stanisława,

- Dawny zamek,
- Zespół klasztorny Dominikanów,
- Ratusz,

- Dom przy ul. Reymonta 26,
- Remiza strażacka,
- Cmentarz;

- „Przez Kujawy i Ziemię Dobrzyńską”;

Szlak rowerowy (PTSM): miasto Brześć Kujawski

Szlak przewiduje zwiedzanie zabytków miasta, tj.:

- Zespół kościoła p.w. św. Bp-a Stanisława,
- Dawny zamek,
- Zespół klasztorny Dominikanów,
- Ratusz,
- Dom przy ul. Reymonta 26,
- Wały obronne – Aleje Łokietka,
- Remiza strażacka,

- Cmentarz;
- „Szlak Zgłowiączki”.

Szlak wodny kajakowy:

Szlak kajakowy zaczyna się na Jeziorze Głuszyńskim i prowadzi aż do ujścia do Wisły (55 km).

Uczestnicy spływu przepływają kolejno przez jezioro Rybiny, Chalno, Topólkę, Zgłowiączkę, Lubraniec, Kazanie, Brześć Kujawski, Wieniec do Włocławka.

Zgłowiączka jest lewym dopływem Wisły. Płynie przez Pojezierze Kujawskie. Bierze początek pod wsią Płowce. Przepływa przez Jezioro Głuszyńskie, skąd jest dostępna dla kajaków. Płynie dość szeroką, podmokłą doliną przez krainę o charakterze rolniczym. W dolnym biegu przecina duży kompleks leśny w pobliżu Włocławka. Całkowita długość rzeki to 79 km.

Szlak typowo nizinny, łatwy (z wyjątkiem niektórych nieco trudnych odcinków poniżej Brześcia), nieco uciążliwy z powodu przenoszeń stałych i zwalonych drzew, malowniczy.

Szlak dostępny na całej długości jedynie przy wyższym od przeciętnego stanie wody – na przykład wiosną do połowy czerwca albo po opadach.

Na jego przebycie potrzeba 2 – 4 dni.

4.2.4. Obiekty i kluby sportowe

Jedną z form spędzania czasu, szczególnie w małych miasteczkach i wsiach jest sport. Gminy starają się zapewnić młodzieży warunki do uprawiania sportu. Do tego celu służą stadiony w Brześciu Kujawskim, Lubrańcu o Osiecinach, kompleks boisk sportowych w Dębiankach Gm. Topólka, boisko sportowe w Boniewie, boisko do piłki plażowej przy Dunaju w Lubrańcu oraz korty tenisowe w Lubrańcu. Funkcję sportową i rekreacyjną pełnią także przyszkolne boiska sportowe, przyszkolne hale sportowe i sale gimnastyczne. W Brześciu Kujawskim w okresie letnim funkcjonuje odkryty basen strzeżony z zapleczem sanitarnym i zielenią towarzyszącą. W oparciu o powyższą bazę działają kluby sportowe: GKS „Łokietek” Brześć Kuj., MGKS Lubraniec, „Ziemowit” Osiecin i „Tęcza” Topólka. Wiodącymi sekcjami

we wszystkich klubach są sekcje piłki nożnej, które biorą udział w rozgrywkach piłkarskich seniorów o mistrzostwo: ligi okręgowej (V liga) – MGKS Lubraniec i „Ziemowit” Osiećciny oraz Klasy „A” – „Łokietek” Brześć Kuj. i „Tęcza” Topólka. Ponadto sekcje piłkarskie biorą udział w rozgrywkach w niższych kategoriach wiekowych – młodzicy, juniorzy młodsi, juniorzy starsi. W klubie sportowym „Ziemowit” Osiećciny działają również sekcje piłki koszykowej, siatkowej i karate. W gminie Brześć Kujawski oprócz GKS „Łokietek” działają kluby: MTS Jankes, BKK Tęcza, ULKS Tygrys i ULKS Sokół Biały, natomiast w Lubrańcu oprócz MGKS działają: Miejski Klub Sportowy „Start” oraz Akademia Karate Tradycyjnego „Lubraniec”.

4.3. Wnioski

1. Rozwój infrastruktury technicznej: rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków; poprawa infrastruktury komunikacyjnej poprzez ulepszenie nawierzchni sieci dróg gminnych i powiatowych oraz budowę ścieżek rowerowych.
2. Tworzenie bazy noclegowej i gastronomicznej.
3. Wspieranie inicjatyw z zakresu infrastruktury turystycznej i agroturystycznej: pola kempingowe i namiotowe, kąpieliska, wypożyczalnie sprzętu wodnego itp.
4. Wykorzystanie wąskotorowej jako atrakcji turystycznej.
5. przygotowanie programu odtworzenia starych i tworzenia nowych szlaków turystycznych wyposażonych w infrastrukturę sanitarną i techniczną oraz oznakowanie.
6. Przygotowanie folderów i informatorów o szlakach, atrakcjach znajdujących się na nich, bazie noclegowej, gastronomicznej itp.

5. Forma turystyki funkcjonująca na terenie gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiećciny i Topólka

5.1. Forma turystyki kulturowej

Forma turystyki kulturowej rozumiana jest jako chęć zwiedzania miast, odwiedzania ważnych kulturowo, historycznie i archeologicznie, oraz udziału w imprezach kulturalnych.

Głównymi atrakcjami tej formy turystyki są:

- obiekty sakralne: kościoły i kaplice,

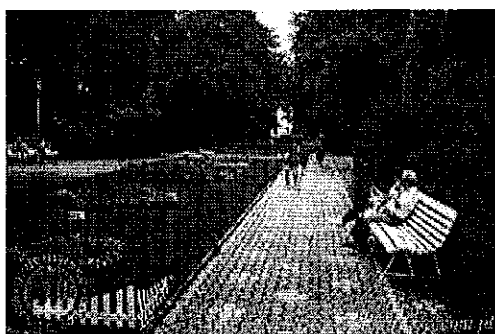
- zespoły parkowo-dworskie,
- miejsca pamięci narodowej (mogły indywidualne i zbiorowe pomordowanych),
- miasto Brześć Kujawski (dla zachowania wartości kulturowych ustanowiono 5 stref ochrony konserwatorskiej),
- rezerwat archeologiczny w Sarnowie.

Imprezy kulturalne organizowane na terenie gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiecinia i Topólka nie pełnią w chwili obecnej roli magnesu przyciągającego turystów. Wskazane jest, by wszystkie podmioty prowadzące działalność na rzecz kultury i turystyki opracowały wspólny plan imprez i przedsięwzięć.

5.2. Forma turystyki uzdrowiskowej

Forma turystyki uzdrowiskowej analizowanego obszaru funkcjonuje na terenie gminy Brześć Kujawski z bazą sanatoryjną i pensjonatową w miejscowości Wieniec Zdrój.

Uzdrowisko Wieniec znajduje się w odległości około 6 km od Włocławka. Położone na terenie nizinnym lekko falistym, pokrytym rozległym masywem lasów sosnowych o bogatym poszyciu z przewagą jałowca. Powietrze tu nasycone jest eterycznymi substancjami (fitoncydami) wydzielanymi przez drzewa iglaste. Miejsce to cechuje klimat nizinny z niewielkimi wahaniami temperatury i dużą zaciszą.

Łagodne działanie na organizm intensywnych bodźców klimatycznych i czystość powietrza wywołują korzystne efekty biologiczne, przyczyniające się do normalizacji odczynów ustroju, usprawnienia czynności narządu oraz do zwiększenia naturalnej odporności organizmu. Pobyt w takim miejscu niweluje skutki szkodliwości cywilizacyjnych, stanowiących podłoże wielu chorób. Walory lecznicze uzdrowiska znane są od 1907 roku, kiedy to po raz pierwszy wytrysnęło źródło wody siarczanowo-chlorkowo-wapniowo-sodowo-fluorkowo-siarkowej i odkryto duże pokłady borowiny.

Regeneracja psychiczna pacjenta w bezpośrednim kontakcie z pięknem przyrody jak i oddziaływanie na organizm korzystnych bodźców (termicznych, solarnych,

chemicznych, elektrycznych), a także korzystny wpływ leczniczych zabiegów balneologicznych przygotowanych z naturalnych surowców leczniczych (borowin, wód leczniczych) – to mierniki efektu pobytu i leczenia w uzdrowisku.

5.3. Forma turystyki przyrodniczej

Bez wątplenia jedną z największych atrakcji turystycznych analizowanego obszaru jest jego atrakcyjność przyrodnicza. Dominujące jednostki w krajobrazie to przede wszystkim dolina rzeki Zgłowiączki wraz z odgałęzieniami, rynna jeziora Głuszyńskiego, liczne pagórki i wzgórza morenowe oraz lasy. Przewagę stanowią tzw. uroczyska (Sarnowo, Marysin, Dęby Janiszewskie, Osiecz Wielki, Bierzyn, Michałowo, Sułkówek, Odmianowo), w których dominuje sosna, olsza, dąb, brzoza, modrzew, jesion i świerk oraz rzadziej spotykana sosna wejmutka, sosna czarna, daglezja i jodła.

Do rzadkich gatunków zwierząt występujących na analizowanym terenie należą: wydra (żyjąca w dolinie rzeki Zgłowiączki) oraz jenot (zamieszkujący zabagnione i zarośnięte tereny nadrzeczne).

Spośród rzadkich gatunków ptaków zaobserwować można tu bociana czarnego, żurawia, kulika wielkiego oraz bardzo rzadki klejnot wśród ptaków występujących w Polsce – zimorodka.

Do rzadkich i podlegających ochronie gatunków roślin należą: pełnik europejski, listera jajowata, lilia złotogłów, pierwiosnek lekarski oraz tojad dziobaty (tojad dzióbaty) podlegających ochronie ścisłej, którego stanowisko należy do jednego z najbogatszych na terenie Polski nizinnej.

5.4. Forma turystyki aktywnej

Ta forma turystyki cieszy się coraz większą popularnością. Warunki przyrodniczo-krajobrazowe analizowanego obszaru sprzyjają jej rozwojowi. Przejawami aktywnej formy turystyki są:

- **turystyka piesza i rowerowa** – mimo braku wytyczonych szlaków pieszych i rowerowych, które sprzyjałyby rozwojowi tego typu turystyki, coraz częściej w sezonie wiosenno-letnim na drogach lokalnych można spotkać spacerowiczów i rowerzystów;
- **turystyka wodno-rekreacyjna** – przez analizowany obszar przebiega szlak kajakowy rzeki Zgłowiączki utworzony przez PTTK. Po rzece Zgłowiączce pływamy od 1986 r., najpierw na Regionalnym, a od kilku lat na Ogólnopolskim Spływie Kajakowym;

- **wędkarstwo** – na obszarze objętym Strategią występują atrakcyjne pod względem wędkarstwa tereny, jak chociażby dolina rzeki Zgłowiączki, tereny zielone nad „Dunajem”, oraz jeziora: Głuszyńskie, Grójeckie, Cmentowo, Kamieniec, Chalno, Sadłużek;
- **turystyka konna**

5.5. Forma turystyki edukacyjnej (zielone szkoły, ścieżki dydaktyczne, itp.)

Forma turystyki edukacyjnej cieszy się coraz większą popularnością w Polsce. Na analizowanym obszarze, pomimo iż posiada on zasoby umożliwiające rozwój tego typu form spędzania czasu, nie zostały do tej pory zorganizowane zielone szkoły, ścieżki dydaktyczne itp.

5.6. Wnioski

W celu rozwoju form turystyki funkcjonujących na analizowanym obszarze konieczne jest stworzenie odpowiedniej bazy noclegowej oraz infrastruktury turystycznej w postaci parkingów, małej gastronomii, punktów usługowych, większej liczby ścieżek rowerowych i zagospodarowanie miejsc odpoczynku.

6. Aktywność w zakresie rozwoju turystyki na terenie gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osięciny i Topólka

6.1 Organizacje i podmioty prowadzące działalność w zakresie rozwoju turystyki i kultury

Na analizowanym obszarze gmin Boniewo, Brześć Kuj., Lubraniec, Osięciny i Topólka funkcjonują podmioty prowadzące działalność w zakresie rozwoju turystyki i kultury. Należą do nich:

- urzędy gmin i miast - do zadań których należą przede wszystkim działania zmierzające do uporządkowania infrastruktury technicznej związanej z rozwojem turystyki, organizowanie i współorganizowanie imprez o charakterze kulturalno-rozrywkowym i turystycznym oraz inspirowanie lokalnej społeczności do aktywnego udziału w rozwoju turystyki.
- biblioteki - które dzięki zgromadzonemu bogatemu księgozbiorowi stanowią idealne miejsce poznania ogólnej charakterystyki analizowanego obszaru, jego historii, kultury, tradycji oraz bogatej oferty turystycznej.

- *ośrodki kultury* - będące animatorami i organizatorami wszelkiego rodzaju działań o charakterze kulturalno – oświatowym. Skupione wokół nich, prężnie działające, amatorskie zespoły folklorystyczne, będące wizytówką regionu oraz organizowane imprezy budują wizerunek gmin oraz wzbogacają ich ofertę turystyczną.

Urzędy Gmin i Miast:

- **Urząd Gminy Boniewo**
ul. Szkolna 28
87 - 851 Boniewo
tel/fax: 054/ 284 - 01- 81
e-mail: ug_boniewo@wp.pl
- **Urząd Miejski w Brześciu Kujawskim**
Pl. Władysława Łokietka 1
87 – 880 Brześć Kujawski
tel/fax: 054/ 231 – 63 – 10; 231 – 63 – 24
e-mail: brzesc@kujawy.pl
- **Urząd Gminy i Miasta Lubraniec**
ul. Brzeska 49
87 – 890 Lubraniec
tel/fax: 054/ 286 – 24 - 98
e-mail: urząd@lubraniec.pl
- **Urząd Gminy Osiećciny**
ul. I Armii Wojska Polskiego 14
88 – 220 Osiećciny
tel/fax: 054/ 265 – 00 – 05; 265 – 01 – 85
e-mail: ugosieciny@q4.pl
- **Urząd Gminy Topólka**
Topólka 22
87 - 875 Topólka
tel/fax: 054/ 286 - 90 - 35
e-mail: ugtopolka@wp.pl

Biblioteki:

- **Gminna Biblioteka Publiczna w Boniewie**
ul. Szkolna 32
87 - 851 Boniewo
tel.: 054/ 284 – 01 - 26
e-mail: srybowska@tlen.pl
- **Biblioteka Publiczna w Brześciu Kujawskim**
ul. Dubois 10
87 – 880 Brześć Kujawski
tel.: 054/ 252 – 12 – 07
e-mail: biblioteka@w3wl.pl

- **Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Lubrańcu**
Pl. dr Mariana Szulca 1
87 - 890 Lubraniec
tel.: 054/ 286 - 22 - 25
e-mail: mgbp_lubraniec@op.pl
- **Gminna Biblioteka Publiczna w Osiecinach**
ul. I Armii Wojska Polskiego 14
88 - 220 Osiecin
tel.: 054/ 265 - 01 - 11
e-mail: gbp@q4.pl
- **Gminna Biblioteka Publiczna w Topólcie**
87-875 Topólka
tel.: 054/ 286 - 99 - 09

Ośrodki kultury:

- **Gminny Ośrodek Kultury w Boniewie**
ul. Kolejowa 4
87 - 851 Boniewo
- **Gminny Ośrodek Kultury w Brześciu Kujawskim**
ul. Narutowicza 15
87 - 880 Brześć Kujawski
tel.: 054/ 252 - 11 - 60
e-mail: mgok_brzesckuj@hoga.pl
- **Miejsko - Gminny Ośrodek Kultury w Lubrańcu**
ul. Brzeska 10
87 - 890 Lubraniec
tel.: 054/ 286 - 23 - 26
e-mail: mgok@lubraniec.pl
- **Gminny Ośrodek Kultury w Osiecinach**
ul. I Armii Wojska Polskiego 21
88 - 220 Osiecin
tel.: 054/ 265 - 01 - 14
e-mail: gok@q4.pl
- **Gminny Ośrodek Kultury w Topólcie**
87-875 Topólka
tel.: 054/ 286 - 90 - 75
e-mail: goktopolka@wp.pl

6.2 Elementy promocji:

Podstawowymi elementami promocji, dostępnymi na analizowanym obszarze, są:

- materiały promocyjne;
- herby, flagi, hejnały;
- promocja bezpośrednia;

- strony internetowe.

Materiały promocyjne:

Są nimi przede wszystkim gazetki o zasięgu lokalnym. Na analizowanym obszarze ukazują się:

- „Siew Brzeski” – Miesięcznik Katolickiego Stowarzyszenia Mieszkańców Wsi i Małych Miast „Siew” Parafii Św. Stanisława BM w Brześciu Kujawskim
- „Głos Lubrańca” – miesięcznik wydawany przez Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury
- „Nasze sprawy” – dwumiesięcznik wydawany przez Radę Gminy Topólka

Wydawnictwa te poświęcane są jedynie sprawom bieżącym poszczególnych gmin, nie obejmują całościowo analizowanego obszaru.

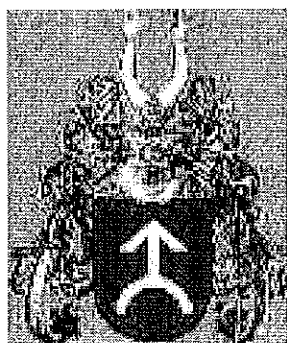
Gmina Lubraniec posiada ponadto film promocyjny „Jest takie miejsce – Lubraniec”, dostępny m.in. na stronie internetowej www.lubraniec.pl

Herby, flagi i hejnały:

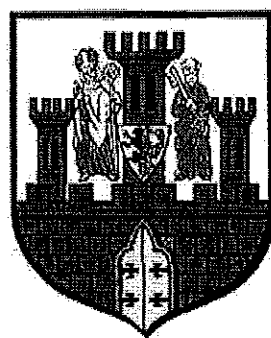
Odgrywają ważną rolę identyfikacyjną i promocyjną. Wszelkie materiały informacyjne i strony internetowe opatrywane są herbami poszczególnych gmin.

Brakuje opracowanego logo turystycznego, charakterystycznego dla analizowanego obszaru.

Gmina Lubraniec posiada hejnał, odtwarzany każdego dnia punktualnie o godz. 12:00. Jest nim melodia do sławnej na Kujawach piosenki „Miasteczko”, sławiącej uroki Lubrańca.

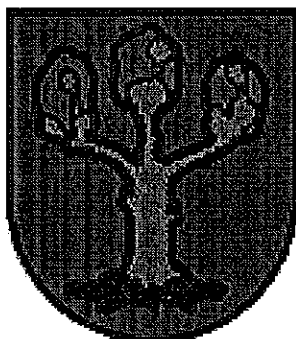

Gmina Boniewo

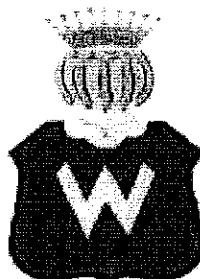

Gmina Brześć Kujawski

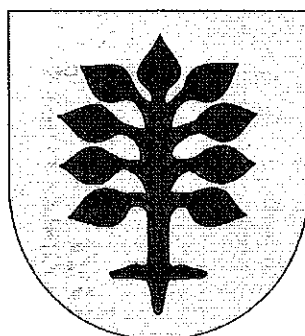

Gmina Lubraniec

Gmina Osiećiny

Gmina Topólka

Promocja bezpośrednia:

Rozwój turystyczny analizowanego obszaru odbywa się również poprzez współpracę z różnymi organizacjami i jednostkami samorządu terytorialnego innych krajów.

- Comunanza z Włoch (gmina położona w Prowincji Ascoli Piceno)
W dniach między 19-22 kwietnia 2006 roku podczas wizyty delegacji gminy Brześć Kujawski w gminie Comunanza we Włoszech nastąpiło podpisanie porozumienia przez Burmistrzów obydwu miast.
Nawiązanie takich stosunków sprzyja wzrostowi aktywności lokalnych społeczności, zwalcza stereotypy, tworzy korzystny klimat przy współpracy gospodarczej, służy wymianie informacji i doświadczeń w dziedzinie rolnictwa, ochrony środowiska, turystyki i sportu. Idea integracji europejskiej realizowana jest na poziomie lokalnym przy zaangażowaniu zarówno władz samorządowych, jak również mieszkańców.
- Winsum z Holandii
W dniu 28 grudnia 1989 roku gmina Lubraniec, jako pierwsza jednostka samorządowa z terenu dawnego województwa wrocławskiego, podpisała umowę o współpracy

z holenderską gminą Winsum. Współpracą objęto wiele dziedzin życia, w szczególności wymianę kulturalną i sportową, oświatę i gospodarkę rolną.

- Region Couhe z Francji

25 sierpnia 2001r. gmina Osiecinny podpisała Protokół Przyjaźni ze Zrzeszeniem Gmin Regionu Couhe we Francji. Współpracą objęta została wymiana kulturalna, turystyczna, społeczna i ekonomiczna.

Strony internetowe:

Są w chwili obecnej głównym źródłem informacji na temat analizowanego obszaru. Ponadto coraz bardziej wzrasta rola internetu w procesie rozwoju i promocji turystyki. Należy więc zwrócić szczególną uwagę na opracowanie graficzne, poziom merytoryczny oraz wersje językowe stron internetowych.

- www.boniewo.pl
- www.brzesc.kujawy.pl
- www.lubraniec.pl
- www.osieciny.pl
- www.topolka.neostrada.pl

6.3. Wnioski

- Brak jednolitego systemu informacji turystycznej na analizowanym obszarze, bez którego niemożliwy jest rozwój turystyki.
- Brak współpracy pomiędzy instytucjami prowadzącymi działalność w zakresie rozwoju kultury i turystyki na analizowanym obszarze.
- Brak jednolitych materiałów promocyjnych zawierających ofertę turystyczną (filmów, materiałów drukowanych, elektronicznych źródeł informacji itp.).
- Brak logo turystycznego – spełniającego rolę „znaku rozpoznawczego” analizowanego obszaru.
- Brak informacji dostępnych w językach obcych.

7. Analiza SWOT obszaru gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiecinny i Topólka

Podstawowym narzędziem używanym w procesie planowania jest analiza **SWOT**. Jej wykorzystanie polega na identyfikacji cech charakteryzujących dany obszar w czterech kategoriach: ***mocnych stron*** (które pomagają w osiągnięciu wyznaczonych celów), ***słabych stron*** (czynniki wewnętrzne, które mogą zagrozić w osiągnięciu celów), ***szans*** (elementy otoczenia zewnętrznego, które tworzą warunki sprzyjające osiągnięciu celów) i ***zagrożeń*** (które mogą negatywnie wpływać na rozwój turystyczny). Analiza SWOT pozwala na uporządkowanie informacji o obecnej sytuacji w kontekście rozwoju turystyki. Jest więc, ogólnym spojrzeniem na obszar z pewnej perspektywy, z której widać obecną sytuację (siły i słabości) i przyszłe możliwości rozwoju (szanse i zagrożenia). Dzięki tej analizie można ocenić czy obszar charakteryzuje się dobrą kondycją (przewaga sił nad słabościami), czy może obawiać się przyszłości (przewaga zagrożeń nad szansami) oraz czy ma potencjał i możliwości wykorzystania istniejących na rynku szans (dopasowanie sił do szans). W analizie SWOT główny nacisk kładzie się na próbie wykazania jak można zlikwidować słabości obszaru (przekształcić je w silne strony) oraz jak przeciwdziałać zagrożeniom (przekształcić je w szanse rozwoju). W analizie SWOT uwzględnić należy czynniki uwarunkowań politycznych, ekonomicznych, społecznych i technologicznych.

Analizę SWOT rozwoju turystyki na terenie gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiećciny i Topólka stanowi tabela Nr 1.

Tabela Nr 1

Analiza SWOT rozwoju turystyki na terenie gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiecinia i Topólka

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Czyste środowisko i wysokie walory przyrodnicze 2. Urodzajne gleby i dobry potencjał techniczny w rolnictwie 3. Bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne 4. Miejscowość uzdrowiskowa Wieniec Zdrój – złoża borowiny, woda mineralna, minerały 5. Dobrze rozwinięta sieć telekomunikacyjna 6. Wysoko wykwalifikowana kadra pedagogiczna i dobra baza dydaktyczna oświaty 7. Dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa 8. Dobrze zwodociagowanie 9. Gminne i międzygminne składowiska odpadów komunalnych 10. Dobrze rozwinięta sieć dróg (powiązania komunikacyjne zewnętrzne i wewnętrzne) 11. Zakłady pracy: KFMR Krukowiak, Cognis, KSC Cukrownia Brześć Kujawski 12. Otwarte, gościnne, przyjazne środowisko społeczne 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysokie bezrobocie (brak miejsc pracy) 2. Niezadawalający stan techniczny dróg 3. Niski poziom skanalizowania na obszarach wiejskich 4. Niski poziom wykształcenia mieszkańców 5. Mała ilość zakładów pracy 6. Słabo rozwinięte przetwórstwo rolno-spożywcze 7. Niepełne wykorzystanie walorów kulturowych i uzdrowiskowych 8. Brak zainteresowania młodzieży ofertą kulturalną 9. Słabe zintegrowanie społeczeństwa 10. Brak koncepcji zagospodarowania zabytków 11. Brak środków finansowych na remonty i modernizację obiektów dóbr kultury 12. Nieprawidłowości w zagospodarowaniu i funkcjonowaniu terenów turystycznych (słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, baza noclegowa i gastronomiczna) 13. Brak terenów przemysłowych 14. Zły stan techniczny budownictwa komunalnego 15. Brak ścieżek rowerowych
<p style="text-align: center;">Szanse</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój rolnictwa ekologicznego i przetwórstwa rolno-spożywczego oraz tworzenie grup producenckich 2. Rozwój uzdrowiska, turystyki i agroturystyki 3. Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw 4. Rozwój oświaty 5. Poprawa estetyki miasta 6. Promocja ze szczególnym uwzględnieniem walorów przyrodniczych i uzdrowiskowych 7. Przyływ kapitału zewnętrznego, w tym również pozyskanie środków z Funduszy Unijnych 8. Poprawa bezpieczeństwa 9. Rozwój budownictwa mieszkaniowego 10. Rozwój gazyfikacji 11. Zintegrowanie społeczeństwa wokół wspólnych działań 	<p style="text-align: center;">Zagrożenia</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Emigracja młodych i najbardziej przedsiębiorczych mieszkańców 2. Likwidacja zakładów pracy i wzrost bezrobocia 3. Obniżenie poziomu życia mieszkańców 4. Postępujący alkoholizm i wzrost zjawisk patologii społecznych 5. Sąsiedztwo zakładów azotowych 6. Degradacja środowiska przyrodniczego 7. Pogarszający się stan zdrowia społeczeństwa 8. Wysoka przestępczość

8. Czynniki warunkujące rozwój turystyki na obszarze gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiecin i Topólka

8.1. Architektura

Miasta Lubraniec i Brześć Kujawski posiadają zabudowę zwartą, charakterystyczną dla „starego miasta”. Na terenach wiejskich natomiast istnieje głównie zabudowa zagrodowa rozproszona, ale i na tych terenach dość szybko „rosną” osiedla domków jednorodzinnych (Czamaninek – Dębianki, Wieniec). Na potrzeby rozwoju turystyki niezbędny jest rozwój bazy noclegowej, gastronomicznej, obiektów małej architektury oraz zagospodarowanie terenów wokół jezior i budowa obiektów sportowych.

8.2. Organizacja ruchu

Istniejący układ dróg na analizowanym obszarze wymaga zagospodarowania na cele turystyczne (budowa ciągów pieszo-rowerowych, wyznaczenie tras turystycznych itp.).

8.3. Oznakowanie terenu i informacja turystyczna

Oznakowanie terenu i informacja turystyczna to bardzo ważne elementy promocji turystyki, dlatego też konieczne jest opracowanie mapy turystycznej analizowanego obszaru i oznakowanie go tablicami informacyjnymi, oraz zagospodarowanie miejsc odpoczynku (ławki, kosze na śmieci itp.).

8.4. Tworzenie obszaru „przyjaznego turystom”

Tworzenie obszaru „przyjaznego turystom” to stworzenie szerokiego wachlarza usług turystycznych na wysokim poziomie (np. zorganizowane wycieczki dla kuracjuszy Uzdrowiska Wieniec).

8.5. Współpraca na rzecz rozwoju turystyki

Współpraca na rzecz rozwoju turystyki analizowanego obszaru obejmuje wspólne działania Urzędów Gmin z Gminnymi Ośrodkami Kultury, bibliotekami publicznymi, lokalnymi liderami, przedsiębiorcami i instytucjami.

9. Wizje określające dążenia możliwe do osiągnięcia w przyszłości

- Zagospodarowanie dorzecza rzeki Zgłowiączki na cele turystyczno-rekreacyjne;

- Zagospodarowanie obszaru przy jeziorze Cmentowie na skansen archeologiczny;
- Zagospodarowanie terenów wokół jezior na cele turystyczno-rekreacyjne;
- Budowa ciągów pieszo-rowerowych:
  1. Włocławek – Wieniec Zdrój – Wieniec – Brześć Kujawski – Rządka Wola – Lubraniec – Borek (25,5 km)
  2. Pikutkowo – Brześć Kujawski – Guźlin (9 km)
  3. Lubraniec – Żydowo – Rabinowo – Biernatki – Topólka – Rybiny – Miłachówek – Czarnocice – Sadług – Powalkowice – Borucin – Dąbie – Redecz Wielki – Lubraniec (28 km)
- Budowa zaplecza usługowo-noclegowego;
- Rozwój gospodarstw agroturystycznych oraz „zielonych szkół”;
- Utworzenie nowych szlaków turystycznych, tj.:
  1. Osięciny – Jarantowice – Latkowo – Pilichowo – Szalonki – Pocieryn – Bodzanówek – Kościelna Wieś – Krotoszyn – Osięciny (35,5 km); na terenie szlaku warto zobaczyć:

Osięciny – w użytkowaniu OHZ Osięciny. Zespół dworsko – parkowy. Kościół parafialny w Osięcinach pod wezwaniem Opieki Maki Bożej 1845 – 1855 – architekt Henryk Markonii.

Wchodząc na cmentarz główną bramą napotykamy się na grób trzech żołnierzy, którzy zginęli podczas obrony Osięcin 19.09.1939. Idąc główna aleją cmentarza w Osięcinach, można dojść do miejsca, gdzie wiele osób zatrzymuje się choć na chwilę. Po lewej stronie alei jest grobowiec w formie sarkofagu. Na jego górze znajduje się ułański mundur z szablą i czakiem polskim.

Jarantowice – Zespół dworski w Jarantowicach należy do jednych z najlepiej zachowanych siedzib ziemiańskich na Kujawach. Tworzą go: dwór, park krajobrazowy, zabudowania folwarczne i gospodarce.

Latkowo – Zespół dworsko parkowy własność Agencji Nieruchomości Rolnych. W użytkowaniu OHZ Osięciny.

Pilichowo – tu urodził się największy piewca Kujaw Franciszek Beniński.

Szalonki – park podworski

Pocieryn – park podworski

Bodzanówek – grodzisko pierścieniowe zawierające relikty wczesnośrednio-wiecznego grodu z 2 poł. XI / XII .Kształtem przypomina podkowę Tak też zostało nazwane przez miejscową ludność.

Kościelna Wieś – Zespół dworsko – parkowy od 1999 roku własność Alicji Jankowskiej.

W Kościelnej Wsi znajduje się również gotycki zabytkowy Kościół pod wezwaniem św. Wawrzyńca. Budowany był w wieku XII, przedłużony w wieku XIII. W latach 1974 – 75 przeprowadzono remont generalny Kościoła. Przy tej okazji przeprowadzono badania przykościelnego cmentarza. W wyniku tych badań stwierdzono, że murowany Kościół wzniesiono przypuszczalnie w latach 1120-1124.

W Kościelnej Wsi mamy również cmentarz. Po prawej stronie głównej alei cmentarza (na pierwszym planie) znajduje się grobowiec rodziny Chmielewskich. Pochowany jest m.in. ostatni właściciel Bilna, zmarły w 1917 roku Antoni Chmielewski. Na tle kapliczki widoczny jest grobowiec ziemianina Piotra Łempickiego, zmarłego w 1870. Grobowiec jest o tyle ciekawy, bo jest wykonany z żeliwa.

Krotoszyn – park podworski

Zagajewice – Dwór z lokalami mieszkalnymi i świetlicą wiejską i pozostałości parku podworskiego. Własność Agencji Nieruchomości Rolnych. Dobro Kultury.

2. Osięciny – Zagajewice – Konary – Osłonki – Miechowice – Brześć Kujawski (21 km); na terenie szlaku warto zobaczyć:

Osięciny – w użytkowaniu OHZ Osięciny. Zespół dworsko – parkowy.

Kościół parafialny w Osięcinach pod wezwaniem Opieki Maki Bożej 1845 – 1855 – architekt Henryk Markonii.

Wchodząc na cmentarz główną bramą napotykamy się na grób trzech żołnierzy, którzy zginęli podczas obrony Osiecin 19.09.1939. Idąc główną aleją cmentarza w Osiecinach, można dojść do miejsca, gdzie wiele osób zatrzymuje się choć na chwilę. Po lewej stronie alei jest grobowiec w formie sarkofagu. Na jego górze znajduje się ułański mundur z szablą i czakiem polskim.

Zagajewice – Dwór z lokalami mieszkalnymi i świetlicą wiejską i pozostałości parku podworskiego. Własność Agencji Nieruchomości Rolnych. Dobro Kultury.

Konary – własność Gminy Osiecin. Dwór z lokalami mieszkalnymi i świetlicą wiejską i park podworski, stanowi dobro kultury.

Dwór – murowany był w latach 30 XX w.

Osłonki – własność Agencji Nieruchomości Rolnych. Dwór z lokalami mieszkalnymi i świetlicą wiejską. W 1995 roku odbyły się tu wykopaliska

archeologiczne. Odkryto osady ludzi sprzed blisko 4 tysięcy lat przed Chrystusem.

Miechowice – park podworski

Brześć Kujawski – dawne miasto książąt i królów istniejące już w XI - XII wieku. Wzmiankowany po raz pierwszy uzyskał w 1228 roku, już przed 1250 rokiem uzyskał prawa miejskie z rąk księcia Kazimierza, syna Konrada Mazowieckiego.

W 1260 r. urodził się, mieszkał i stąd zarządzał Księstwem Brzesko - Kujawskim najznamienitszy brześcianin, Władysław Łokietek, Zjednoczyciel i od 1320 r. - Król Polski. Zabytki w mieście: Zespół kościoła p.w. św. Bp-a Stanisława, Dawny zamek, Zespół klasztorny Dominikanów, Ratusz, Dom przy ul. Reymonta 26, Wały obronne – Aleje Łokietka, Remiza strażacka, Cmentarz

3. Brzezcie – Wieniec – Wieniec Zdrój (11 km), na terenie szlaku warto zobaczyć:

Brzezcie – Zespół pałacowo – parkowy położony, najbliższe otoczenie zespołu to lekko pofałdowana równina przecięta w kierunku wsch.-zach. głębokim jarem o stromym zboczu. Park leży na południowej krawędzi tego jaru.

W skład zespołu pałacowego wchodzi:

- pałac murowany z 1873 roku,
- oficyna murowana z końca XIX wieku - „Wilsonówka”,
- oficyna murowana z końca XIX wieku,
- stróżówka z bramą – murowana z 1873 roku,
- dwie stajnie murowane z końca IX wieku,
- dom buchaltera z końca XIX wieku,
- dom pisarza z końca XIX wieku,
- dwa czworaki z końca XIX wieku,
- park pałacowy z 1889 roku.

Wieniec – jedno z najbardziej okazałych założeń pałacowo - parkowych na terenie Kujaw. Z dawnego założenia wydzielone są zabudowania folwarczne. Układ kompozycyjny założenia jest czytelny w podstawowych elementach dawnego rozplanowania to znaczy: park utrzymany w dawnych granicach z bramą – stróżówką, pałacem i oficyną, utrzymana większość dawnych ścieżek parkowych.

Wieniec Zdrój – park zdrojowy, Uzdrowisko Wieniec położone jest na terenie nizinnym lekko falistym, pokrytym rozległym masywem lasów sosnowych o bogatym poszyciu z przewagą jałowca. Powietrze tu nasycone jest eterycznymi substancjami (fitoncydami) wydzielanymi przez drzewa iglaste.

4. Pikutkowo – Guźlin – Prcele Sokołowskie – Kazanie – Dobierzyn – Lubraniec (15,5 km) *Szlak przyrodniczo-krajobrazowy*
5. Brześć Kujawski – Kąkowa Wola – Dąbie – Agnieszkowo – Redecz Kalny – Krowice – Brześć Kujawski (17 km) *Szlak przyrodniczo-krajobrazowy*
6. Osięciny – Borucinek – Borucin – Powałkowice – Sadłużek – Świętno – Czarnocice – Miłachówek – Głuszynek – Rybiny – Orle – Chalno – Kolonia Czamanin – Czamaninek – Sarnowo – Wola Sosnowa – Janiszewo – Zgłowiączka – Borek – Lubraniec (40 km) *Szlak przyrodniczo-historyczny*

Osięciny – w użytkowaniu OHZ Osięciny. Zespół dworsko – parkowy.

Kościół parafialny w Osięcinach pod wezwaniem Opieki Maki Bożej 1845 – 1855 – architekt Henryk Markonii.

Wchodząc na cmentarz główna bramą napotykamy się na grób trzech żołnierzy, którzy zginęli podczas obrony Osięcin 19.09.1939. Idąc główna aleją cmentarza w Osięcinach, można dojść do miejsca, gdzie wiele osób zatrzymuje się choć na chwilę. Po lewej stronie alei jest grobowiec w formie sarkofagu. Na jego górze znajduje się ułański mundur z szablą i czakiem polskim.

Borucinek – Własność Gminy Osięciny. Dwór z lokalami mieszkalnymi i świetlica wiejską. Dwór z ok. 1900 r.

Borucin – Własność gminy Osięciny. Dwór z lokalami mieszkalnymi Dwór klasycystyczny z II połowy XIX wieku.

Na terenie gminy Topólka: dwa jeziora w Sadłużku, gospodarstwo agroturystyczne w Sadłużku, Jezioro Głuszyńskie z ośrodkami wczasowymi w Głuszynku i Orłu oraz polem namiotowym w Orłu, XVII wieczny drewniany kościół w Orłu, wiatrak w Orłu, dwa jeziora w Chalnie, kopiec obserwacyjny w Chalnie XIX wieczny, drewniany kościół w Czamaninku, kierunek grobowce w Sarnowie.

Janiszewo ...

Zgłowiączka ...

Lubraniec...

7. Osięciny – Borucinek – Borucin – Dąbie – Agnieszkowo – Lubraniec (15 km) *Szlak przyrodniczo-historyczny*
8. Lubraniec – Biernatki – Kłobia – Otmianowo – Grójec – Siemnowek – Milżyn – Wiktorowo – Józefowo – Wola Sosnowa (...km) *Szlak przyrodniczo-krajobrazowy*
Na terenie szlaku warto zobaczyć:

-

9. Parcele Sokołowskie – Sokołowo – Koszanowo – Gołębin Parcele – Kaniewo – Jerzmanowo – Paruszewice – Łąki Markowe – Łączewna – Sarnowo – Osiecz Mały (...km) *Szlak przyrodniczo-krajobrazowy*

10. Boniewo – Grójec – Grójczyk – Lubomin Rządowy – Lubomin – Janowo – Osiecz Mały – Osiecz Wielki – Anielin – Arciszewo – Grójec (... km)

Szlak przyrodniczo-krajobrazowy

Proponowany przebieg szlaków turystycznych na terenie gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiećciny i Topólka tworzy układ wiążący ze sobą rejony koncentracji zagospodarowania turystycznego. Układ ten ukształtowany jest w formie kilku pętli, składających się z różnych rodzajowo szlaków. Umożliwia to tworzenie odpowiednich pakietów produktu turystycznego turystyki aktywnej, łączącego się także z formami pobytowymi, np. zwiedzanie zabytków Brześcia Kujawskiego organizowane dla wypoczywających w sanatorium w Wieńcu Zdroju.

➤ Zagospodarowanie na cele turystyczne kolejki wąskotorowej

Przebiegająca przez gminy Boniewo, Brześć Kujawski i Lubraniec kolejka wąskotorowa, która obecnie wykorzystywana jest w minimalnym stopniu, może w przyszłości stanowić dodatkową atrakcję turystyczną i rekreacyjną.

➤ Opracowanie promocji i informacji turystycznej.

10. Plan rozwoju turystyki

11. Powiązania z innymi strategiami i dokumentami

- Strategie rozwoju gmin Boniewo, Brześć Kujawski, Lubraniec, Osiećciny i Topólka;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.